

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ศูนย์วิจัยพืชสวนยะลา จังหวัดยะลา

๑. ความเป็นมา

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) เป็นโครงการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงสืบทอดงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงอนุรักษ์ต้นยางนา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ทรงเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ทรงดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ทรงมีพระราชดำริให้ดำเนินการอนุรักษ์พืชพรรณของประเทศเป็นธนาคารพืชพรรณ โดยทรงเน้นให้มีการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชที่หายากหรือกำลังใกล้สูญพันธุ์ เพื่อไว้เป็นแหล่งเชื้อพันธุ์พืชให้คงอยู่ตลอดไป ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้พันธุ์ดียิ่งขึ้นต่อไป ในระหว่างการทำงานได้ทรงติดตามผลงานที่ได้ดำเนินงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน แรกเริ่มการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชได้ทำอยู่เพียงในห้องปฏิบัติการภายในโครงการส่วนพระองค์ฯ สวนจิตรลดา เท่านั้น กิจกรรมไม่กว้างขวาง ไม่ได้ขยายสู่ภายนอกต่อเมื่อมีโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชฯ ขึ้นจึงได้ขยายออกไปตามจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนราชการทั้งสถาบันการศึกษาและผู้ว่าราชการจังหวัด

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เป็นโครงการที่แตกต่างจากโครงการพระราชดำริอื่นๆ เนื่องจากเป็นโครงการที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงกำกับดูแลเองในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ คือกิจกรรมปกป้องพันธุกรรมพืช กิจกรรมสำรวจเก็บรวบรวมกิจกรรมปลูกรักษาอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลพันธุกรรมพืช วางแผนพัฒนาพันธุ์พืช กิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช และกิจกรรมสนับสนุนการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช เช่น งานสวนพฤกษศาสตร์โรงเรียน เป็นต้น

๒. การสนองพระราชดำริ/การเข้าร่วมโครงการของกรมวิชาการเกษตร

ศูนย์วิจัยพืชสวนยะลาเป็นศูนย์ที่ตั้งขึ้นมาใหม่ โดยแยกออกจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยะลา ซึ่งมีพื้นที่ของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ อยู่ในพื้นที่ด้วยนั้น ทางศวพ.ยะลา ได้ดำเนินการส่งมอบงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ให้ศูนย์วิจัยพืชสวนยะลา และศูนย์วิจัยพืชสวนยะลา รับมอบพร้อมดำเนินโครงการเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ โดยดำเนินการ ๒ กิจกรรม ดังนี้

๑. กิจกรรมปลูกปศุสัตว์ปศุสัตว์ จำนวน ๒๐๐ ไร่

๒. กิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร จำนวน ๒๐ ไร่

๒.๑. รวบรวมและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชล้มลุกและล้มพื้นเมือง จำนวน ๑๐ ไร่

๒.๒. รวบรวมและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชผักพื้นเมือง จำนวน ๓ ไร่

๒.๓. รวบรวมและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชสมุนไพร จำนวน ๓ ไร่

๒.๔. รวบรวมและอนุรักษ์พันธุกรรมพืชไม้หอม จำนวน ๔ ไร่

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไปของโครงการ

- รักษาสภาพป่าธรรมชาติดั้งเดิมให้คงสภาพมากที่สุด
- รักษาพันธุ์พืชพื้นเมืองที่บริเวณในภาคใต้
- รักษาพันธุ์ไม้ผลเมืองร้อนให้คงอยู่และมีความหลากหลาย

๓.๒ วัตถุประสงค์เฉพาะในส่วนของงานวิชาการเกษตร (กรมวิชาการเกษตร)

เก็บรวบรวมพันธุ์พืชต่าง ๆ โดยเฉพาะพันธุ์พืชพื้นเมืองในภาคใต้ เพื่อเป็นธนาคารเชื้อพันธุ์สำหรับงานทดลองวิจัยในอนาคต

กิจกรรมที่ ๑ ปกป้องทรัพยากร (ในพื้นที่ป่าธรรมชาติเดิม) จำนวน ๒๐๐ ไร่

โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

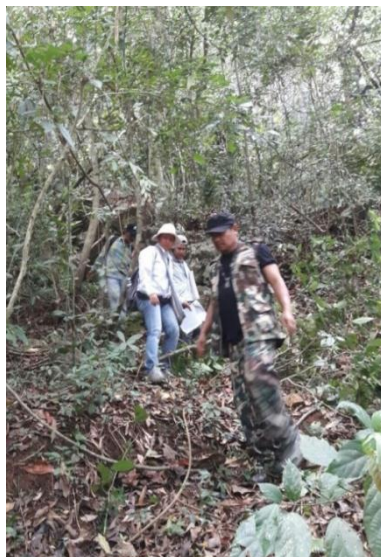
การสำรวจ พื้นที่ป่าธรรมชาติ มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นภูเขาหินปูนและดิน สภาพเป็นป่ารกชุกชี ความอุดมสมบูรณ์ ปกคลุมด้วยพรรณไม้ป่าหลากหลายชนิด จากการสำรวจ ระยะทาง ๑ กิโลเมตร สามารถจำแนกพรรณไม้ได้ดังนี้

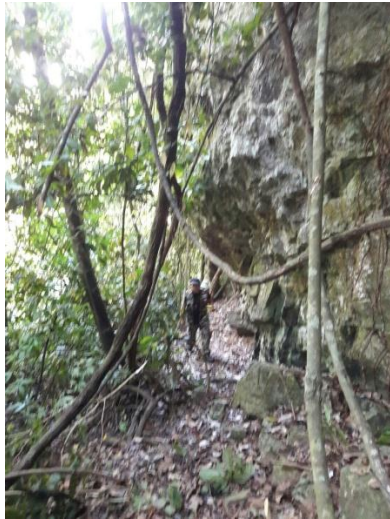
๑. พืชเมล็ดเปลือก ๑ วงศ์ จำนวน ๑ ชนิด

๒. พืชดอก ๒๓ วงศ์

๒.๑ พืชใบเลี้ยงคู่ ๑๗ วงศ์ จำนวน ๒๕ ชนิด

๒.๒ พืชใบเลี้ยงเดี่ยว ๖ วงศ์ จำนวน ๙ ชนิด

พรรณไม้ที่สำรวจพบจากป่าปกปักษ์ทรัพยากร ศูนย์วิจัยพืชสวนยะลา มีรายละเอียดดังนี้

ลำดับ ที่	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์
๑	เต่าร้าง	มะเต็ง (มลายู-ยะลา), งอเต็ง (มลายู-นราธิวาส)	<i>Caryta mitis</i> Lour.	PALMAE
๒	ลำเภา	ขี้หนอน (ยะลา) บาดู (มลายู-นราธิวาส)	<i>Zollingeria dongnaiensis</i> Pierre	SAPINDACEAE
๓	ว่านสากเหล็ก	พรวานกคุม (ยะลา) ละโมยอ (มลายู-นราธิวาส)	<i>Curculigo megacarpa</i> Ridl.	HYPOXIDACEAE
๔	ข่อยน้ำ	ขี้แรด (ยะลา)	<i>Streblus taxoides</i> (Heynes) Kurz	MORACEAE
๕	หญ้าร้างไก่	หญ้าร้างไก่ (ตรัง)	<i>Gahnia tristis</i> . Nees.	CYPERACEAE
๖	หวายน้ำ	-	<i>Daemonorps angustifolia</i> (Griff.) Mart.	PALMAE
๗	ข้ากระเรียน	ทุเรียนป่า (ยะลา)	<i>Durio mansonii</i> (Gamble) Bakh.	BOMBACACEAE
๘	ลองกองป่า	-	<i>Aglaia dookoo</i> Griff.	MELIACEAE
๙	กระวานไทย	ปล้ำก้อ (ปัตตานี)	<i>Amomum testaceum</i> Ridl.	ZINGIBERACEAE
๑๐	ราชครูดำ	กาเยาะบารเนาะ (มลายู-ปัตตานี)	<i>Goniothalamus macrophyllus</i> (Blume)	ANNONACEAE
๑๑	มังคุดป่า	พวา (ยะลา)	<i>Garcinia speciosa</i> Wall.	GUTTIFERAE
๑๒	โสมน้ำ	กาแปะหือไย (มลายู-ยะลา)	<i>Saraca indica</i> L.	LEGUMINOSAE
๑๓	ศรีสยาม	-	<i>Arenga hookeriana</i> (Becc) Whitmore	PALMAE
๑๔	มะม่วงป่า	มะม่วงขี้ไต้ มะม่วงคั่น (ภาคใต้)	<i>Manngifera quadrifida</i> Jack var.	ANACARDIACEAE

๑๕	ชิงโคป่า	กระรอก (ปัตตานี) เล็บควายเล็ก (ยะลา)	Bauhinia bidentata Jack	LEGUMINOSAE
๑๖	ชะเนียง	เนียงนก (ยะลา,นราธิวาส)	Archidendron bubalinum (Jack) I.C.Nielsen	LEGUMINOSAE
๑๗	ตีปลี	ตีปลีเชือก	Piper retrofractum Vahl	PIPERACEAE
๑๘	ส้านใหญ่	ส้าน	Dillenia obovata (Blume)	DILLENACEAE
๑๙	ไข่เขียว	ดามายีแอ (มลายู-ยะลา)	Parashorea stellate Kurz	DIPTEROCARPACEAE
๒๐	ยวน	ตอแล (มลายู-ภาคใต้)	Koompassia excelsa (Becc.) Taub.	LEGUMINOSAE
๒๑	หลาวชะโอนเขา	ชะโอน นิง บายะห์ (มลายู-ยะลา)	Oncosperma horridum (Griff.) Scheff	PALMAE
๒๒	คล้า	เบอร์แม (มลายู-ยะลา)	Schumannianthus dichotomus (Roxb.)	MARANTHACEAE

ลำดับที่	ชื่อไทย	ชื่อท้องถิ่น	ชื่อวิทยาศาสตร์	วงศ์
๒๓	เมื่อย	กะรูวะ (มลายู-ยะลา)	Gnetum latifolium Blume	GNETACEAE
๒๔	เขียด	กะทังนั (ยะลา)	Cinnamomum iners Reinw.ex Blume	LAURACEAE
๒๕	เตยเหาะ	มะกูแฉาโปะ (มลายู-ปัตตานี)	Pandanus unicornuts H. St.John	PANDANCEAE
๒๖	ประยงค์ป่า	กียะ (มลายู-นราธิวาส)	Aglaia odoratissima Blume	MELIACEAE
๒๗	หยีทองบั้ง	ทองบั้ง (นราธิวาส)	Dialium platysepalum Baker	LEGUMINOSAE
๒๘	ลำพูป่า	ลำแพนเขา (ยะลา) บ่อแมะ (มลายู-ยะลา)	Duabanga grandiflora (Roxb.ex DC.)Walp	SONNERATIACEAE
๒๙	ท้าวแสนปม	ไหม้ (ยะลา,นราธิวาส) ตูบอ (มลายู-ปัตตานี)	Diospyros cauliflora Blume	EBENACEAE
๓๐	มะกอกป่า	กอกเขา (ยะลา)	Spondias pininata (L.f) Kurz	ANACARDIACEAE
๓๑	เข็มป่า	เข็มโศดสะมา (ปัตตานี)	Ixora Cibdela Craib	RUBIACEAE
๓๒	ชะเอมไทย	อ้อยช้าง (สงขลา,นราธิวาส)	Albizia myriophylla Benth	LEGUMINOSAE
๓๓	มะค่าโมง	-	Fzelia xylocarpa (Kurz) Craib	FABACEAE
๓๔	นมเมีย	อุปีแฉน (มลายู-นราธิวาส)	Hoya micrantha Hook. F.	ASCLEPIADACEAE
๓๕	เปล้าเงิน	เปล้า (ยะลา)	Croton argyratus Blume	EUPHORBIACEAE

กิจกรรมที่ ๒ ปลูกรักษาทรัพยากร จำนวน ๒๐ ไร่

๒.๑. รวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชล้มลุกและล้มพื้นเมือง จำนวน ๑๐ ไร่

เปิดแปลงปลูกล้มพื้นเมืองแปลงใหม่ ทดแทนแปลงเดิมที่เกิดโรคแคงเกอร์ (Canker) พร้อมวางระบบน้ำ ดูแลรักษาด้วยการกำจัดวัชพืช ให้น้ำ และใส่ปุ๋ยสม่ำเสมอ

ปัจจุบันอายุ 6 เดือนหลังปลูก กำลังเริ่มติดดอกและผลแล้ว

๒.๒. รวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมผักพื้นเมือง จำนวน ๓ ไร่

-ชุดเตรียมแปลงสำหรับปลูกผักพื้นเมืองผักน้ำ พักแปลงไว้ปรับสภาพดินและน้ำ และปลูกต้นผักน้ำ โดยการปักดำระยะห่างประมาณ ๒๐ ซม.

-กำจัดวัชพืช โดยการตัดหญ้ารอบๆ บ่อผักหนาม และใส่ปุ๋ยสูตร ๔๖-๐-๐ อัตรา ๒๕ กก./ไร่

๒.๓. รวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชสมุนไพร จำนวน ๓ ไไร่

ได้ทำการสำรวจและเก็บรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพร มาปลูกเป็นแปลงอนุรักษ์พันธุ์กรรมไว้ ในพื้นที่ ๓ ไร่ จำนวน ๘๕ ชนิด

ดูแลรักษาโดยการปลูกซ่อมแซมต้นที่ตาย กำจัดวัชพืช ดูแลรักษาให้น้ำ ใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี สูตร ๑๖-๐-๐ และสูตร ๑๕-๑๕-๑๕

๒.๔. รวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์กรรมพรรณไม้หอม จำนวน ๔ ไร่

-ได้ทำการขยายและเก็บรวบรวมพันธุ์พืชไม้หอม โดยวิธีการเพาะเมล็ด ตอนกิ่ง และปักชำ มาปลูกเป็นแปลงรวบรวมไว้ในพื้นที่ ๔ ไร่

-ดูแลรักษาโดยการ กำจัดวัชพืช ดูแลรักษาให้น้ำ ใส่ปุ๋ยคอกและปุ๋ยเคมี สูตร ๑๕-๑๕-๑๕

งบประมาณ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๐)

- งบประมาณที่ได้รับจัดสรร ๑๐๐,๐๐๐ บาท
- งบประมาณที่เบิกจ่าย ๙๙,๘๓๐ บาท
- งบประมาณคงเหลือ ๑๗๐ บาท

*คิดเป็นร้อยละ ๙๙.๘๓

ผลสำเร็จ/ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

ผลสำเร็จ

ปกปักรักษาพื้นที่ป่าธรรมชาติในพื้นที่ ๒๐๐ ไร่ ให้คงสภาพดั้งเดิม ไว้ศึกษาและใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

รวบรวมและอนุรักษ์พันธุ์สัมจุและส้มพื้นเมือง ผักพื้นเมือง พืชสมุนไพร และพรรณไม้หอม ไม่น้อยกว่า ๒๐ ไร่

ผลสัมฤทธิ์

-

ปัญหา/อุปสรรค

สภาพพื้นที่โครงการเป็นภูเขาสูงชันและป่ารกทึบ ทำให้เป็นอุปสรรคในการเข้าพื้นที่ เพื่อสำรวจและทำเส้นทางเดินศึกษาพันธุ์ไม้

ขาดแคลนเครื่องจักรกลทางการเกษตรสำหรับการปรับพื้นที่ เตรียมแปลงปลูกกิจกรรมปลูกรักษาทรัพยากร ทำให้ดำเนินงานได้โดยล่าช้า